

KİTAP İNCELEMESİ

Hazırlayan: Hasip SAYGILI*

İDEALİST BİR MÜCADELE ADAMI MUSTAFA NECATİ BELGESEL ROMANINA AKADEMİK ELEŞTİRİ

Yazar: Cumhuriyet UTKU
Devrimin Çoban Yıldızı:
Bir Mustafa Necati Romanı,
Gürer Yayınları, İstanbul, 2010, 364 s.

Milli Mücadelenin fedakârlık timsali aydını ve Büyük Zafer'den itibaren İskân ve Mübadele, Adalet ve nihayet Maarif Vekili iken 1929 yılı başında henüz 35 yaşında hayata veda etmiş bir idealistin hayatı belgesel roman denecek bir kurgu ile anlatılmıştır. Mustafa Necati, Darend'e den göç etmiş bir ailenin çocuğu olarak İzmir'de 1894 yılında doğmuş, ilk ve orta tahsilini aynı şehirde tamamlamıştır. 1913 yılında İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. İzmir'e dönerek öğretmenlik ve avukatlık yapan Mustafa Necati, Milli Mücadele'nin ilk safhasında Balıkesir'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyesi ve Kuva-yı Milliye Müfreze Komutanı olarak önemli hizmetlerde bulunmuştur. Saruhan Milletvekili olarak ilk Meclis'e katılan Mustafa Necati, İstiklal Mahkemelerinde asker kaçaklarının orduya kazandırılmasında da kayda değer katkı sağlamıştır.

Akıcı bir üslupla kaleme alınan eser, devrin önemli olaylarını Mustafa Necati merkezli olarak başarılı olarak aktarmış ve yorumlamıştır.

Eser, Milli Mücadele'nin insan malzemesi yönünden sağlıklı bir röntgeni olarak da görülebilir. Osmanlı Devleti'nin sonuna gelindiğinde, Türklerin sosyal ve iş hayatında çemberin dışına sürüklenmiş bir durumda buldukları canlı tasvirlerle resmedilmiştir. Diğer taraftan, anı ve gözlemlere dayanarak Rumların, Batı Anadolu ve Karadeniz Bölgesi'nde planlı ve sistemli olarak bütün güçlerini bir araya getirerek özellikle eğitim, kültür ve iş hayatına hâkim olduklarına dikkat çekilmiştir.

* Dr., Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, E-posta: hasipsaygili@gmail.com

Romanda, bir kısmı kurgu için zorunlu bazı tasarruflar yapıldığı anlaşılmaktadır. Bunlardan aşağıda işaret edeceğimiz hususların eserin yeni baskısı hazırlanırken yeniden değerlendirileceğini umuyoruz.

İzmir’de yayınlanan gazetelerden bahsederken “*Müsavat, antlaşmacıydı*” (s.24) deniyor. Burada galiba cümlenin sonuna da bakınca İtilafçı denilmek istendiği çıkıyor. Başka bazı yerlerde de sade Türkçe kullanmanın bazen anlam kaymalarına neden olduğu gözlenmektedir. Bu kapsamda İhtiyat Zabıtlarının kurdukları *Teavün Cemiyeti*’nin Koruma Yurdu olarak anılması (s.30) yerine Yardımlaşma Derneği olarak ifade edilmesi daha uygun olabilirdi. Mustafa Kemal Paşa’nın Sakarya’daki meşhur emrindeki “*Hattı müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır*” ifadesinin “*Savunma düzlemi yoktur. Savunma yüzeyi vardır*” şeklinde açıklanması (s.126) yerine “*Savunma hattı yerine derinlikte savunma yapılacaktır*” denilebilirdi.

“*Sayın Beyim*” (s.68) yerine dönemin bilinen “*Muhterem Efendim*” denilmesi dönemin havasını yansıtmaya açısından tercih edilebilirdi. 1919 yılında, henüz Balıkesir işgal edilmediğinden, bölgede Yunanlılardan (s.73) değil Rumlardan söz edebiliriz. Etimesgut Köyü (s.89) yerine Ahi Mesut Köyü denilse dönemin toponomisi için daha uygun olabilirdi.

Gazeteci Hasan Tahsin’in “*ne İttihatçı ne İtilafçı bağımsız ve sosyalist düşünceleri*” (s.25) biyografisi göz önüne alındığında tam oturmaz. Kendisi İttihat Terakki bursu ile yurt dışına yüksek tahsile yollanmış, orada aktif milliyetçi eylemler yapmış ve daha sonra *Teşkilat-ı Mahsusa*’da gönüllü olarak çalışmış bir kişidir.

Milli Mücadele kahramanlarından Hüseyin Rauf Bey’in “*İngiltere söz konusu olduğunda sesi çıkmayan birisi olduğu*” (s.26) iddiası fikrimizce isabetli sayılmaz. Bu çerçevede “*Padişah’tan yana tavırları bile şüpheli olan Rumlardan*” (s.27) ifadeleri de tartışılabilir. Yine İzmir’in işgalinde Nurettin Paşa’nın İzmir Valisi olduğu ve “*temelsiz ve derinliği olmayan*” davranışlar içinde bulunduğu ifade edilmiştir (s.40). Oysa Nurettin Paşa muhtemel işgal ve ilhaka karşı milliyetçi teşkilatlandırmalar yaptığı için 22 Mart 1919’da görevden alınmıştı.

Mustafa Necati’nin henüz yeni açılmış Meclis’te mevcut siyasi gruplar hakkında bilgi alması (s.94) bir anakronizmdir. Bu gruplar 1921’den itibaren ortaya çıkmaya başlayacaklardır. İlk haftalarda bu gruplar yoktur. Yine Mahmut Celal [Bayar] Bey’in İzmir İttihat Terakki örgütündeki görev ünvanı “*Katibi Mesul*”, Başkâtip (s.73 ve 76) değil İl Başkanı olarak anlaşılmalıdır. Esasen 97. sayfadaki İzmir sorumlusu ifadesi doğrudur. Sevr’de Yunanistan’a Midye [Kıyıköy]-Büyük Çekmece hattının Doğusu (s.100) değil, Batısı

verilmiştir. Tabii 1921 itibarıyla bizde başbakan sıfatını taşıyan (s.142) kimse bulunmuyordu.

Diğer taraftan, bilindiği gibi İkinci Meclis'e seçilecekleri şahsen Mustafa Kemal Paşa tespit etmiştir. Buna rağmen, sadece Emin Sazak ile Zeki Kadirbeyoğlu bağımsız olarak seçilebilmiştir. İkinci Grup seçimlere girmemiş veya girememiştir. Bu yüzden, İkinci Grup'tan İkinci Meclis'e Ali Rıza Bey'in girdiği (s.173) ifadesi yeniden değerlendirilmeli, denebilir.

Anlatımdan Altay futbol klubünün 1918'de mütareke sonrası kurulduğu anlaşılıyor (s.27, 33). Oysa kitabın sonunda da ifade edildiği için Altay 1914 yılında kurulmuştu (s.349). 1919'da İstanbul'daki düşman harp gemileri kastedilerek iki yıl önce bu gemilerin Çanakkale'den geçemedikleri yazılmış (s.57); dört yıl önce olması gerekirdi. Heyeti Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın Balıkesir Kuva-yı Milliyesine *Aydın*'i Yunanlılara teslim etmeyin (s.74)dediği aktarılırken galiba Balıkesir denilmesi gerekiyordu. Balıkesir'deki Tümen Komutanı Alb. Köprülü Kazım [Özalp] Bey ile Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye'den sınıf arkadaşı oldukları (s.75 ve 97) doğru değildir. Aralarında bir yıl fark vardır. Mustafa Kemal 1317-P.8 sicil numaralı iken Köprülü Kâzım 1317-P.17 numaralıdır.

Roman kurgusu içerisinde Birinci Dünya Harb'inde askere alınan sivil doktordan yedek subay (ihtiyat zabiti) olarak bahsedilmiştir (s.31). Oysa sivil doktorlar yüzbaşı ve bazen daha yüksek rütbe ile asker oldular. Kendileri dönem boyunca ihtiyat zabiti olarak görülmemiştir. Bir de Sakarya Harbi'nin devam ettiği günlerde Kastamonu'da asker kaçaklarının idam cezalarından affıyla ilgili mizansende cezaların affını talep eden eşraf ve ulemanın ricacı ve şefaathçi olarak tasviri yerine tehditkâr hesap sorucu bir havada anlatılması (s.127-128) fikrimizce roman kurgusunun en tartışmalı tarafıdır. Milli Mücadele esnasında Kastamonu'da Jandarma Komutanı'nın evde karısına telefon etmesi (s.150) de gerçeklik açısından yeniden düşünülmelidir.

Dizgi hataları olarak kitapta görülenler şu şekildedir: s.34'de sondan 6. satırda ama kelimesi fazla görünmektedir. Hacim yerine Hacım (s. 72), bir gün önce yerine bin gün önce (s.77), Hiyanet-i Vataniye Kanunu yerine Hiyanet-i Harbiye Kanunu (s.105).

Kitapta Mustafa Necati'nin Lozan Andlaşması'na Meclis'te ret oyu veren aralarında Yahya Kemal, Şükrü Kaya gibi tanınmış 13 milletvekili arasında olduğu ve ölümüne kurucu liderimiz Mustafa Kemal'in ağlayacak derecede üzüldüğü ifadeleri dikkat çekicidir.

Eserin yeni baskısında yukarıda işaret ettiğimiz maddi hataların giderilmesini ve hak ettiği ilgiyi görmesini diliyoruz.

Sayfa/Page | 180

İGÜSBD
Cilt: 2 Sayı: 1
Nisan /
April 2015